

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA

PRIITA PIKAMÄEA

od 15. travnja 2021.¹

Predmet C-564/19

**Kazneni postupak
protiv
osobe IS**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Pesti Központi Kerületi Bíróság (Središnji sud gradskih četvrti u Pešti, Mađarska))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima – Pravo na informiranje u okviru kaznenih postupaka – Direktiva 2012/13/EU – Pravo na tumačenje i prevođenje – Direktiva 2010/64/EU – Pravo sudjelovati na raspravi u okviru kaznenih postupaka – Direktiva (EU) 2016/343 – Pravo na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje – Članak 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima – Članak 267. UFEU-a – Dopuštenost – Zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv odluke o upućivanju prethodnog pitanja – Ovlast višeg suda da tu odluku proglasi nezakonitom”

1. Kako utvrditi je li zatražena prethodna odluka nužna da omogući sudu koji je uputio zahtjev „[da] don[ese] presudu” u smislu članka 267. drugog stavka UFEU-a? Kako protumačiti taj pojam „donijeti presudu”, koji je ključan za sud koji je uputio prethodno pitanje? Pitanje zasigurno nije novo, ali je poprimilo vrlo posebnu dimenziju u okviru velikog, prevelikog broja predmeta s navodnim povredama vladavine prava i neovisnosti sudstva koje je Sud obradio ili je u tijeku njihovo ispitivanje. Mora se utvrditi da se Sudu redovito upućuju prethodna pitanja koja su katkad i pozivi upomoć nacionalnih sudaca koji su zabrinuti ili čak uznemireni primjenom stegovnih postupaka i na koja valja odgovoriti poštujući pravila tog jedinstvenog pravnog puta, odnosno zahtjeva za prethodnu odluku.

2. U presudi od 26. ožujka 2020., Miasto Łowicz i Prokurator Generalny (C-558/18 i C-563/18, u daljnjem tekstu: presuda Miasto Łowicz, EU:C:2020:234) Sud je nastojao obogatiti svoju sudske praksu u vezi s dopuštenošću zahtjeva za prethodnu odluku na tako osjetljivom području, u kojem pojam „pravomoćno presuđena stvar” može poprimiti dimenziju različitu od strogo pravne. Ovaj predmet daje Sudu priliku da pojasni doseg te presude tako da odgovori, među ostalim, na novi upit o odluci o nezakonitosti rješenja kojim se upućuje prethodno pitanje, koju je donio viši sud koji odlučuje u zadnjem stupnju, pri čemu se ne utječe na pravne učinke navedenog rješenja.

¹ Izvorni jezik: francuski

I. Pravni okvir

A. Pravo Unije

3. Osim određenih odredbi primarnog prava, to jest članka 19. UEU-a, članka 267. UFEU-a i članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), u okviru ovog predmeta relevantni su i članci 2. i 5. Direktive 2010/64/EU², članci 1., 6. i 8. Direktive 2012/13/EU³ kao i članci 1. i 8. Direktive (EU) 2016/343⁴.

B. Mađarsko pravo

1. Pravila o pravu okrivljenika da se koristi materinskim jezikom

4. Članak 78. stavak 1. a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényja (Zakon XC. iz 2017. o uvođenju Zakonika o kaznenom postupku) (*Magyar Közlöny* 2017/99., str. 9484., u daljnjem tekstu: Zakonik o kaznenom postupku) predviđa, u biti, da, ako se jedna stranka u kaznenom postupku želi kao materinskim jezikom koristiti jezikom koji nije mađarski, ona ima pravo koristiti se materinskim jezikom i pravo na pomoć tumača.

5. Na temelju članka 201. stavka 1. Zakonika o kaznenom postupku, u kaznenom postupku može se odrediti samo tumač koji je službeno osposobljen, no ako to nije moguće, može se odrediti i tumač koji dovoljno poznaje jezik.

6. U skladu s člankom 755. stavkom 1. točkom (a) podtočkom (aa) Zakonika o kaznenom postupku, u slučaju da okrivljenik koji ima poznato boravište u inozemstvu bude uredno pozvan i ne pristupi raspravi, kazneni postupak mora se nastaviti u odsutnosti, ako ne treba izdati europski ili međunarodni uhišbeni nalog ili ako takav nalog nije izdan, s obzirom na to da državni odvjetnik ne predlaže izricanje kazne lišavanja slobode ili stavljanja u odgojni centar pod nadzorom.

7. Na temelju članka 2. szakfordításról és tolmácsolásról szóló 24/1986. (VI.26.) minisztertanácsi rendelete (Uredba Vijeća ministara 24/1986 o službenom prevođenju i tumačenju) (*Magyar Közlöny* 1986/24.), samo odgovarajuće osposobljeni prevoditelj ili tumač može obavljati specijalizirano prevođenje ili tumačenje uz naknadu u okviru ugovora o radu ili drugog odnosa namijenjenog obavljanju rada. Organizacija i središnje upravljanje uslugama prevođenja ili tumačenja spadaju u nadležnost ministra pravosuđa. Od 1. listopada 2009. više nije regulirano izdavanje potvrda o stručnoj osposobljenosti tumača koji rade kao samozaposlene osobe.

8. A szakfordító és tolmácsképesítés megszerzésének feltételeiről szóló 7/1986. (VI.26) MM rendelet (Uredba ministra obrazovanja 7/1986 o zahtjevima za stjecanje kvalifikacije prevoditelja i tumača) (*Magyar Közlöny* 1986/24.) predviđa da kvalifikaciju specijaliziranog prevoditelja i tumača imaju osobe koje su osposobljene kao specijalizirani predvoditelj, specijalizirani prevoditelj revizor, tumač, specijalizirani tumač i konferencijski prevoditelj. Te se kvalifikacije

² Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 20. listopada 2010. o pravu na tumačenje i prevođenje u kaznenim postupcima (SL 2010., L 280, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 10., str. 213.)

³ Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL 2012., L 142, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 48.)

⁴ Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku (SL 2016., L 65, str. 1.)

mogu steći u visokoškolskim obrazovnim ustanovama za osnovno ili trajno usavršavanje kao i u ustanovama koje odredi ministar kulture. Uredba također određuje uvjete pod kojima se kvalifikacije mogu steći, ali ne predviđa nikakvo certificiranje da su ti uvjeti ispunjeni.

2. Pravila o prethodnom postupku i zahtjevu za zaštitu zakonitosti

9. Članak 490. stavci 1. i 2. Zakonika o kaznenom postupku predviđa, u biti, da nacionalni sud može, po službenoj dužnosti ili na zahtjev stranaka, prekinuti postupak i obratiti se Sudu Europske unije u okviru prethodnog postupka tako da uputi prethodna pitanja.

10. Članak 513. stavak 1. točka (a) Zakonika o kaznenom postupku određuje da se rješenje kojim se upućuje prethodno pitanje ne može pobijati redovnim pravnim lijekom.

11. Članak 491. stavak 1. točka (a) Zakonika o kaznenom postupku predviđa, u biti, da se prekinuti kazneni postupak mora nastaviti ako su prestali postojati razlozi koji su doveli do prekida.

12. Članak 667. stavak 1. Zakonika o kaznenom postupku određuje da glavni državni odvjetnik može podnijeti izvanredni pravni lijek, takozvani „zahtjev za zaštitu zakonitosti”, kako bi Kúria (Vrhovni sud, Mađarska, u daljnjem tekstu: Kúria) utvrdila nezakonitost presuda i rješenja koje su donijeli niži sudovi.

13. Člankom 669. Zakonika o kaznenom postupku predviđeno je sljedeće:

„1. Ako zahtjev za zaštitu zakonitosti Kúria smatra osnovanim, ona u presudi utvrđuje da je odluka koja se pobija nezakonita, a u suprotnom slučaju odbija zahtjev rješenjem.

2. Kada utvrdi nezakonitost predmetne odluke, Kúria može osloboditi optuženika, odbiti prisilno liječenje, obustaviti postupak, izreći blažu kaznu ili primijeniti blažu mjeru, ukinuti pobijanu odluku i, prema potrebi, vratiti predmet nadležnom sudu radi provođenja novog postupka.

3. Izvan slučajeva iz stavka 2., odlukom Kúrije može se samo utvrditi nezakonitost.

[...]”

II. Glavni postupak i prethodna pitanja

14. Pred sudom koji je uputio zahtjev, Pesti Központi Kerületi Bíróságom (Središnji sud gradskih četvrti u Pešti, Mađarska) (u daljnjem tekstu: sud koji je uputio zahtjev), koji zasjeda po sucu pojedincu, vodi se kazneni progon protiv optuženika, osobe IS, na temelju optužnog akta koji je 26. veljače 2018. sastavio državni odvjetnik V. i XIII. gradske četvrti Budimpešte (Mađarska) zbog navodne povrede propisa o oružju i streljivu. Taj optuženik, švedski državljanin turskog podrijetla, uhićen je u Mađarskoj 25. kolovoza 2015. i saslušan je istog dana kao osumnjičenik. Prije saslušanja, zatražio je pomoć odvjetnika i tumača. Na saslušanju, na kojem odvjetnik nije mogao sudjelovati, optuženik je putem tumača obaviješten o sumnjama koje ga terete, ali je odbio dati iskaz jer se nije mogao savjetovati sa svojim odvjetnikom. Nakon saslušanja, optuženik je pušten na slobodu.

15. Optuženik boravi izvan Mađarske i sudski se poziv vratio uz napomenu „nije preuzeto”. Budući da su postojali zahtjevi državnog odvjetništva samo za novčanu kaznu, sud koji je uputio zahtjev prema nacionalnom pravu dužan je nastaviti postupak u odsutnosti. Na raspravi je optuženikova obrana zatražila podnošenje zahtjeva za prethodnu odluku, što je prihvaćeno.

16. U zahtjevu za prethodnu odluku sud koji ga je uputio primjećuje da članak 5. stavak 1. Direktive 2010/64 određuje da države članice moraju poduzeti konkretne mjere kako bi osigurale da pruženo tumačenje i prevođenje udovoljava kriterijima kakvoće, predviđenima člankom 2. stavkom 8. i člankom 3. stavkom 9. te direktive, što znači da tumačenje mora biti dostatne kakvoće da zajamči pravičnost postupka, posebno osiguravanjem da osumnjičenici ili optuženici znaju koja im se djela stavljaju na teret i da imaju mogućnost ostvarivanja svojih prava na obranu. Ističe također da članak 5. stavak 2. iste direktive predviđa da, radi unapređenja razine kakvoće tumačenja i prevođenja i njihove lakše dostupnosti, države članice nastoje ustrojiti registar ili registre odgovarajuće osposobljenih neovisnih prevoditelja i tumača. Sud koji je uputio zahtjev smatra da u postupku ne postoji nikakva informacija o načinu na koji je tumač odabran i na koji su njegove sposobnosti provjerene ni o činjenici da su se tumač i optuženik međusobno razumjeli.

17. Usto, sud koji je uputio zahtjev navodi da članak 4. stavak 5. i članak 6. stavak 1. Direktive 2012/13 predviđaju da se osumnjičenici ili okrivljenici moraju odmah obavijestiti o svojim pravima u pisanom obliku na jeziku koji razumiju kao i o kaznenim djelima za koja se sumnja ili za čije su počinjenje okrivljeni. U tom kontekstu, on navodi da u Mađarskoj ne postoji nikakav službeni registar prevoditelja i tumača te da u mađarskim propisima nije određeno tko se u kaznenom postupku može odrediti kao *ad hoc* prevoditelj ili tumač ni prema kojim kriterijima, pri čemu je regulirano samo ovjereno prevođenje dokumenata. Stoga se, prema stajalištu suda koji je uputio zahtjev, postavlja pitanje jesu li nacionalni propisi i praksa u vezi s kojima se pred njim vodi postupak u skladu s direktivama o pravima okrivljenika u Uniji i proizlazi li iz propisa Unije da, u slučaju neusklađenosti, nacionalni sud ne može nastaviti postupak u odsutnosti.

18. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev primjećuje da su od stupanja na snagu pravosudne reforme iz 2012. organizacija i središnje upravljanje pravosudnim sustavom u nadležnosti predsjednika Országos Bírószági Hivatala (Državni sudbeni ured, Mađarska, u daljnjem tekstu DSU), kojeg imenuje parlament na devet godina, te da taj predsjednik ima široke ovlasti, uključujući odlučivanje o rasporedu sudaca, imenovanje predsjednika sudova i pokretanje stegovnih postupaka protiv sudaca. Pojašnjava, nadalje, da je Državno sudbeno vijeće (u daljnjem tekstu: DSV) – čije članove biraju suci – zaduženo za nadzor nad djelovanjem predsjednika DSU-a i odobravanje njegovih odluka u određenim slučajevima. No, 2. svibnja 2018. DSV je usvojio izvješće u kojem je utvrđeno da je predsjednik DSU-a redovito kršio zakon svojom praksom koja se sastojala od proglašavanja bezuspješnom objava oglasa za slobodna mjesta sudaca i predsjednika suda bez odgovarajućeg obrazloženja te činjenicom da je prema svojem odabiru imenovao privremene predsjednika sudova, poput predsjednika Fővárosi Törvényszéka (Okružni sud u Budimpešti, Mađarska), koji je žalbeni sud u odnosu na sud koji je uputio zahtjev. Trenutačnu situaciju obilježava velika napetost u odnosima između predsjednika DSU-a i DSV-a. U tom kontekstu sud koji je uputio zahtjev postavlja pitanje je li takvo funkcioniranje DSU-a u skladu s načelom neovisnosti sudstva, utvrđenim u članku 19. UEU-a i članku 47. Povelje. On se također pita može li se u takvom kontekstu postupak pred njim smatrati pravičnim.

19. Štoviše, sud koji je uputio zahtjev primjećuje da nacionalni sustav plaća predviđa nižu plaću sudaca od plaće državnih odvjetnika kao i mogućnost da predsjednik DSU-a i predsjednici sudova diskrecijski dodjeljuju različite naknade koje su znatno više u odnosu na osnovne plaće sudaca te tako mogu biti nedopušten utjecaj i značiti povredu neovisnosti sudstva.

20. U tim je okolnostima Pesti Központi Kerületi Bíróság (Središnji sud gradskih četvrti u Pešti) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu tri skupine prethodnih pitanja (prvo pitanje točke (a) i (b), drugo pitanje točke (a) i (b) i treće pitanje točke (a) i (b)).

21. Odlukom od 18. studenoga 2019. kojom se upućuje prethodno pitanje sud koji je uputio zahtjev odlučio je podnijeti dodatak svojem prvotnom zahtjevu i postaviti dopunska pitanja.

22. U tom pogledu sud koji je uputio zahtjev objašnjava da je, nakon podnošenja prvotnog zahtjeva za prethodnu odluku, državni odvjetnik podnio Kúriji 19. srpnja 2019. izvanredni pravni lijek na temelju članka 668. Zakonika o kaznenom postupku protiv rješenja kojim se upućuje prethodno pitanje u ovom postupku, nazvan „zahtjev za zaštitu zakonitosti”, i da je u konačnoj odluci od 10. rujna 2019. Kúria proglasila to rješenje nezakonitim presudivši, u biti, da postavljena pitanja nisu relevantna za rješavanje spora u glavnom postupku i da se prvo pitanje u stvarnosti ne odnosi na tumačenje prava Unije, nego na utvrđenje da mađarsko pravo nije u skladu s načelima koja su zaštićena tim pravom. Sud koji je uputio zahtjev navodi da, unatoč deklaratornom učinku odluke Kúrije, on dvoji o postupanju glede nastavka glavnog postupka s obzirom na moguću neusklađenost te odluke s pravom Unije.

23. Sud koji je uputio zahtjev dodaje da je 25. listopada 2019. predsjednik Fővárosi Törvényszéka (Okružni sud u Budimpešti) pokrenuo stegovni postupak protiv njegova suca, doslovno preuzevši razloge iz odluke Kúrije od 10. rujna 2019. Nakon informacije koju je mađarska vlada priopćila i prema kojoj je taj postupak obustavljen, Sud je postavio upit sudu koji je uputio zahtjev. U svojem odgovoru od 10. prosinca 2019. potonji je potvrdio da je u dokumentu od 22. studenoga 2019. navedeni predsjednik povukao akt o pokretanju stegovnog postupka i naveo da ne namjerava izmijeniti svoj dopunski zahtjev za prethodnu odluku.

24. U tim je okolnostima Pesti Központi Kerületi Bíróság (Središnji sud gradskih četvrti u Pešti) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu dopunska prethodna pitanja (četvrto pitanje točke (a) do (c) i peto pitanje). Tako je svojim dvjema odlukama sud koji je uputio zahtjev postavio Sudu sljedeća prethodna pitanja:

- „1. (a) Treba li članak 6. stavak 1. UEU-a i članak 5. stavak 2. Direktive 2010/64 tumačiti na način da država članica mora ustrojiti registar odgovarajuće osposobljenih neovisnih prevoditelja i tumača ili, u suprotnom, drukčije zajamčiti nadzor kakvoće usmenog prevođenja u sudskom postupku kako bi se optuženicima koji ne govore jezik postupka zajamčilo pravo na pošteno suđenje?
- (b) U slučaju potvrdnog odgovora na prethodno pitanje i ako se u predmetu o kojem je riječ zbog nedostatka adekvatne kakvoće usmenog prevođenja ne može utvrditi je li optuženik informiran o djelu za koje ga se okrivljuje ili optužuje, treba li članak 6. stavak 1. UEU-a te članak 4. stavak 5. i članak 6. stavak 1. Direktive 2012/13 tumačiti na način da se u tim okolnostima ne može nastaviti postupak u odsutnosti?
2. (a) Treba li načelo neovisnosti sudaca iz članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a i članka 47. [Povelje] te iz sudske prakse Suda tumačiti na način da je povrijeđeno ako predsjednik [DSU-a] – koji je nadležan za poslove središnje pravosudne uprave i kojeg imenuje parlament, kojemu jedino odgovara i koji ga može razriješiti – obavlja dužnost predsjednika suda, odnosno predsjednika koji je, među ostalim, ovlašten organizirati raspoređivanje predmeta, pokretati stegovne postupke protiv sudaca te ih ocjenjivati, a

koji je na tu dužnost stupio privremenim izravnim imenovanjem, zaobilaženjem postupka poziva na podnošenje prijava i trajnim zanemarivanjem mišljenja nadležnih tijela sudske samouprave?

- (b) U slučaju potvrdnog odgovora na drugo pitanje točku (a) i ako sud pred kojim se vodi postupak opravdano strahuje od toga da će mu njegovo sudbeno i upravno djelovanje neopravdano naštetiti, treba li navedeno načelo tumačiti na način da u ovom predmetu nije zajamčeno pošteno suđenje?
- 3. (a) Treba li načelo neovisnosti sudaca iz članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a i članka 47. [Povelje] te iz sudske prakse Suda Europske unije tumačiti na način da s tim načelom nije usklađena situacija u kojoj od 1. rujna 2018., za razliku od prakse u prethodnim desetljećima, mađarski suci, u skladu sa zakonom, primaju nižu plaću od državnih odvjetnika odgovarajuće kategorije koji su u istom platnom razredu i imaju isti radni staž te u kojoj, s obzirom na gospodarsku situaciju u zemlji, njihove plaće općenito nisu u skladu s važnošću funkcija koje obavljaju, osobito uzimajući u obzir praksu diskrecijskih bonusa koju provode viši službenici?
- (b) U slučaju potvrdnog odgovora na prethodno pitanje, treba li navedeno načelo neovisnosti sudaca tumačiti na način da se u takvim okolnostima ne može zajamčiti pravo na pošteno suđenje?
- 4. (a) Treba li članak 267. [UFEU-a] tumačiti na način da se toj odredbi protivi odluka nacionalnog suda na temelju koje sud u posljednjem stupnju, u okviru postupka koji ima za cilj ujednačavanje sudske prakse države članice, a da se pritom ne utječe na pravne učinke predmetnog rješenja, kvalificira kao nezakonito rješenje nižeg suda kojim je pokrenut prethodni postupak?
- (b) U slučaju potvrdnog odgovora na četvrto pitanje točku (a), treba li članak 267. [UFEU-a] tumačiti na način da sud koji je uputio zahtjev treba odbaciti odluke višeg suda u suprotnom smislu i temeljna stajališta zauzeta u interesu jedinstva prava?
- (c) U slučaju negativnog odgovora na četvrto pitanje točku (a), može li se obustavljeni kazneni postupak nastaviti dok je prethodni postupak u tijeku?
- 5. Treba li načelo neovisnosti sudaca iz članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a i članka 47. [Povelje] te iz sudske prakse Suda tumačiti na način da se, s obzirom na članak 267. UFEU-a, to načelo povređuje kada se protiv suca pokrene stegovni postupak jer je pokrenuo prethodni postupak?"

III. Postupak pred Sudom

25. Očitovanja su podnijele mađarska, nizozemska i švedska vlada kao i Europska komisija.

IV. Analiza

26. Uvodno valja istaknuti da mađarska vlada osporava dopuštenosti svih prethodnih pitanja upućenih Sudu, i to zbog istog razloga, to jest da ne postoji poveznica između odredaba prava Unije čije se tumačenje traži i spora u glavnom postupku, pri čemu su postavljena pitanja opisana

kao irelevantna za njegovo rješavanje. Taj općeniti pristup zahtijeva više odgovora na temelju relevantne sudske prakse Suda i, konkretnije, njezina konsolidiranog izražaja koji proistječe iz presude Miasto Łowicz.

27. U toj je presudi Sud podsjetio na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, pitanja o tumačenju prava Unije koja uputi nacionalni sud unutar pravnog i činjeničnog okvira koji utvrđuje pod vlastitom odgovornošću i čiju točnost Sud nije dužan provjeravati uživaju presumpciju relevantnosti. Međutim, također je ustaljena sudska praksa da je postupak utvrđen člankom 267. UFEU-a instrument suradnje između Suda i nacionalnih sudova zahvaljujući kojem Sud nacionalnim sudovima daje elemente za tumačenje prava Unije koji su im potrebni za rješavanje spora koji se pred njima vodi. Smisao prethodnog postupka nije davanje savjetodavnih mišljenja o općenitim ili hipotetskim pitanjima, nego stvarna potreba za učinkovitim rješavanjem spora⁵.

28. Kao što to proizlazi iz samog teksta članka 267. UFEU-a, zahtijevana prethodna odluka treba biti „potrebna” kako bi sudu koji je uputio zahtjev omogućila „[da] don[ese] presudu” u predmetu o kojem odlučuje. Tako je Sud opetovano podsjetio na to da iz izričaja i strukture članka 267. UFEU-a proizlazi da je pretpostavka za odlučivanje u prethodnom postupku, među ostalim, činjenica da je pred nacionalnim sudovima uistinu u tijeku postupak u okviru kojeg ti sudovi trebaju donijeti odluku koja može uzeti u obzir presudu kojom se odlučuje o prethodnom pitanju. Zadaća je Suda u okviru prethodnog postupka pomoći sudu koji je uputio zahtjev u rješavanju konkretnog spora koji se pred njim vodi. U okviru takvog postupka tako treba postojati poveznica između navedenog spora i odredbi prava Unije čije se tumačenje traži, poput one da je to tumačenje objektivno potrebno za odluku koju sud koji je uputio zahtjev treba donijeti⁶.

29. Iz presude Miasto Łowicz proizlazi da ta poveznica može biti izravna ili neizravna. Ona je izravna kada nacionalni sud mora primijeniti pravo Unije čije se tumačenje traži kako bi se došlo do potrebnog rješenja o meritumu spora u glavnom postupku. Ona je neizravna kada se prethodnom odlukom može sudu koji je uputio zahtjeve pružiti tumačenje prava Unije koje mu omogućuje da riješi postupovna pitanja, pitanja prava Unije ili nacionalnog prava, prije mogućnosti odlučivanja o meritumu spora koji se pred njim vodi⁷.

30. S obzirom na ta pojašnjenja, smatram da je odgovor koji treba dati na prigovor nedopuštenosti koji je mađarska vlada istaknula zasigurno niječan za prvo pitanje i potvrđan za drugo i treće pitanje, dok rješenje za četvrto i peto pitanje zahtijeva, naprotiv, razrađeniju analizu. U tom pogledu, što se tiče redoslijeda ispitivanja pitanja, čini mi se nužnim prvo ispitati četvrto prethodno pitanje, koje je uslijedilo povodom nacionalnih postupovnih radnji nakon prvog zahtjeva za prethodnu odluku, koje se u ovom slučaju sastoje od podnošenja glavnog državnog odvjetnika zahtjeva za zaštitu zakonitosti i kasnijeg donošenja presude Kúrije kojom se ta odluka proglašava nezakonitom. Naime, čini mi se da s aspekta logike rasuđivanja to pitanje ima prethodni karakter, u tom smislu da se tiče dopuštenosti prvotnog zahtjeva za prethodnu odluku.

⁵ Presuda Miasto Łowicz (t. 43. i 44.)

⁶ Presuda Miasto Łowicz (t. 45. i 46.)

⁷ Vidjeti presudu Miasto Łowicz (t. 49. do 51.). U presudi od 25. lipnja 2020., Ministerio Fiscal (Tijelo koje može primiti zahtjev za međunarodnu zaštitu) (C-36/20 PPU, EU:C:2020:495, t. 49.) pojašnjeno je da je odbijanje zahtjeva koji je uputio nacionalni sud moguće samo ako je postupak iz članka 267. UFEU-a zloupotrijebljen i stvarni mu je cilj navesti Sud da odluči o fiktivnom sporu ili ako je očito da se pravo Unije ni izravno ni neizravno ne može primijeniti na okolnosti predmetnog slučaja.

A. Četvrto pitanje

31. Svojim četvrtim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 267. UFEU-a tumačiti na način da mu se protivi to da najviši nacionalni sud, kojemu je podnesen zahtjev za zaštitu zakonitosti, donese odluku kojom se rješenje kojim se upućuje prethodno pitanje proglašava nezakonitim, a da se pritom ne utječe na njegove pravne učinke glede prekida glavnog postupka i nastavka prethodnog postupka, zbog toga što prethodna pitanja nisu nužna za rješavanje spora i imaju za cilj utvrditi neusklađenost nacionalnog prava s pravom Unije. Sud koji je uputio zahtjev također pita Sud o posljedicama potvrdnog ili niječnog odgovora na to pitanje na odvijanje glavnog postupka i uzimanje u obzir odluke višeg suda s obzirom na načelo nadređenosti prava Unije.

1. Dopuštenost

32. U prilog svojem zahtjevu za utvrđivanje nedopuštenosti mađarska vlada naglašava da to pitanje nije relevantno za ishod glavnog postupka jer Kúria nije ukinula odluku kojom se upućuje prethodno pitanje i prekida kazneni postupak niti je sudu koji je uputio zahtjev naložila da povuče ili izmijeni tu potonju odluku. Odvijanje sudskog postupka nije, dakle, uopće prekinuto i predmetni zahtjev za prethodnu odluku Sud može smatrati *in fine* dopuštenim.

33. Mišljenja sam da se ta argumentacija ne može prihvatiti jer se dotično prethodno pitanje mora smatrati dopuštenim zbog neizravne, ali stvarne veze između spora u glavnom postupku i članka 267. UFEU-a. Naime, četvrtim prethodnim pitanjem i tumačenjem te odredbe koje traži u ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev ne želi pojašnjenje glede merituma spora koji se pred njim vodi i koji se sam odnosi na druga pitanja koja proizlaze iz prava Unije, nego glede problema postupovne prirode o kojem on treba odlučiti *in limine litis* jer se odnosi na pretpostavke za nastavak glavnog postupka nakon presude Kúrije kojom je prvotna odluka kojom se upućuje prethodno pitanje proglašena nezakonitom⁸.

34. U tom se pogledu mora naglasiti da, prema članku 490. stavku 1. Zakonika o kaznenom postupku, „sud može po službenoj dužnosti ili na zahtjev stranke pokrenuti prethodni postupak pred [Sudom] u skladu s pravilima utvrđenima u Ugovorima koji su temelj Europske unije”. U skladu sa stavicama 2. i 3. tog članka, sud rješenjem odlučuje o pokretanju postupka prethodnog odlučivanja i istovremeno prekida postupak ili o odbijanju zahtjeva za pokretanje prethodnog postupka. Nakon što je glavni državni odvjetnik podnio zahtjev za zaštitu zakonitosti na temelju članka 667. stavka 1. Zakonika o kaznenom postupku, Kúria je, s obzirom na članak 490. istog zakonika, provela nadzor zakonitosti prvotne odluke kojom se upućuje zahtjev.

35. Iz presude Kúrije proizlazi da je ona nastojala provjeriti je li postojao razlog da sud koji je uputio zahtjev postavi prethodna pitanja, o čemu je ovisila zakonitost prekida kasnijeg kaznenog postupka. Ona je tako smatrala da navedena pitanja nisu nužna u svrhu rješavanja spora jer se u stvarnosti na pojavljuju ili nemaju nikakvu vezu s činjenicama navedenog spora⁹, dok se prva pitanja usto ne odnose na tumačenje prava Unije, nego na utvrđenje o neusklađenosti mjerodavnog mađarskog prava s pravom Unije¹⁰. Kúria je iz toga zaključila da je svojim rješenjem o pokretanju prethodnog postupka i prekidu kaznenog postupka sud koji je uputio zahtjev

⁸ Vidjeti u tom smislu presudu od 19. studenoga 2019., A. K. i dr. (Neovisnost Disciplinskog vijeća Vrhovnog suda) (C-585/18, C-624/18 i C-625/18, EU:C:2019:982, t. 99.).

⁹ Vidjeti točke 61. i 70. presude Kúrije.

¹⁰ Vidjeti točku 64. presude Kúrije.

povrijedio Zakonik o kaznenom postupku, odnosno u ovom slučaju pravila njegova članka 490. U tim okolnostima, iako Kúria nije ukinula prvotnu odluku kojom se upućuje prethodno pitanje, ona je ipak proglašena nezakonitom glede mađarskog pravnog poretka ¹¹.

36. Suočen s tom odlukom Kúrije, sud koji uputio zahtjev izrazio je svoja razmatranja u vezi s postupanjem glede više elemenata. On je prije svega uputio na članak 491. stavak 1. točku (a) Zakonika o kaznenom postupku, koji predviđa da, ako nestane razlog zbog kojeg je postupak prekinut, sud nastavlja postupanje u predmetu, što bi mogao biti slučaj kada se navedeni razlog smatra nezakonitim, kao u predmetnom slučaju. Sudac koji je uputio zahtjev potom je naglasio da je, s obzirom na njegovo svojstvo i statutarne odredbe koje se odnose, među ostalim, na ocjenu sudaca, na njemu da općenito poštuje zakonitost i slijedi smjernice iz sudske prakse viših sudova i, dakle, suzdrži se od donošenja bilo kakve nezakonite sudske odluke. Naposljetku, čak i da odluka Kúrije nema obvezujuću pravnu snagu, ona je objavljena u službenoj zbirci koja je namijenjena načelnim odlukama kako bi se osigurala ujednačenost nacionalnog prava i sud koji je uputio zahtjev može od nje odstupiti samo tako da izričito obrazloži svoje stajalište.

37. Valja istaknuti da se deklaratorni učinak odluke Kúrije i nepromijenjenost situacije *inter partes* ne protežu nakon faze zahtjeva za prethodnu odluku i prekida glavnog postupka do presude Suda. Kasnije pitanje optuženikove kaznene odgovornosti ostaje neizmijenjeno i obradit će su u konačnoj odluci suda koji je uputio zahtjev, oslanjajući se na prvotno rješenje kojim se upućuje prethodno pitanje i koje je, prema konačnoj odluci Kúrije, nezakonito u mađarskom pravnom poretku. Zanimljivo je primijetiti da u okviru svojeg obrazloženja ¹² Kúria navodi da niži sud ima ovlast prekinuti kazneni postupak ako su ispunjeni uvjeti propisani zakonom, a što se može učiniti „samo kako bi se donijela zakonita i osnovana odluka o *meritumu*” (moje isticanje). Iz takvog se obrazloženja može zaključiti da je međuodluka o prekidu nužno takva da utječe na pravilnost konačne odluke o meritumu. No, nesporno je da se odluka o meritumu koja se odnosi na tu odgovornost može pobijati redovnim pravnim lijekom u nacionalnom pravu a da pritom uopće nije spomenuta mogućnost novog pravnog lijeka u vidu zahtjeva za zaštitu zakonitosti koji je podnio glavni državni odvjetnik.

38. Iz dopunske odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da alternativa iz mogućih odgovora Suda s kojom je sud koji je uputio zahtjev suočen glede svojeg upita u vezi s usklađenošću odluke Kúrije s člankom 267. UFEU-a jest sljedeća:

- ako je Kúria mogla prvotnu odluku kojom se upućuje prethodno pitanje valjano proglasiti nezakonitom, na njemu će biti da nastavi kazneni postupak i odluči o odgovornosti optuženika uzimajući u obzir samo nacionalni spis jer se prvo, drugo i treće prethodno pitanje moraju smatrati potpuno irelevantnima u tu svrhu ¹³;
- ako gore navedenu odluku Kúria nije s pravom proglasila nezakonitom, na njemu će biti da primijeni pravo Unije, kako je protumačeno u presudi Suda, da dođe do potrebnog rješenja o

¹¹ U točki 20. presude Kúrije pojašnjeno je da se zahtjevom za zaštitu zakonitosti može izbjeći da se sudska odluka koja je u načelu nezakonita više ne može ukinuti.

¹² Vidjeti točku 75. presude Kúrije.

¹³ Čini mi se da u tom pogledu tekst četvrtog pitanja točke (c) skriva određenu nejasnoću koja je neprikladna da dovede do korisnog odgovora Suda u okviru prethodnog postupka na čije odvijanje ne utječe odluka Kúrije. Formulacija navedenog pitanja, kojim se ističe vremenski problem, imala bi smisla samo da je dopunski zahtjev za prethodnu odluku Sud obradio zasebno i hitno, a što nije slučaj jer su sva pitanja objedinjena u okviru jedinstvenog prethodnog postupka glede kojeg će Sud donijeti samo jednu odluku. Drugim riječima i suprotno navodima Komisije i nizozemske vlade, ne postavlja se pitanje treba li sud koji je uputio zahtjev čekati na odgovor Suda a da u „međuvremenu” ne mora nastaviti postupanje u prekinutom nacionalnom postupku.

meritumu spora u glavnom postupku, odstupajući od presude Kúrije zbog nadređenosti prava Unije.

39. S obzirom na prethodna razmatranja, odgovor Suda na četvrto pitanje može, prema mojem mišljenju, pružiti sudu koji je uputio zahtjev tumačenje prava Unije, u ovom slučaju članka 267. UFEU-a, koje mu omogućuje da riješi postupovno pitanje nacionalnog prava, prije mogućnosti odlučivanja o meritumu spora u glavnom postupku koji se pred njim vodi¹⁴. Ono je, dakle, u cijelosti dopušteno.

2. Meritum

40. Iz spisa podnesenog Sudu proizlazi da, prema mađarskom kaznenom procesnom pravu, ako ne postoji redovni pravni lijek protiv odluke kojim se upućuje prethodno pitanje i određuje prekid glavnog postupka, protiv tog akta može se podnijeti izvanredni pravni lijek, u ovom slučaju zahtjev za zaštitu zakonitosti koji Kúriji podnosi glavni državni odvjetnik i namijenjen je osiguranju jedinstva nacionalnog prava. Viši sud, pred kojim je pokrenut taj postupak, ima ovlast proglašiti nezakonitom gore navedenu odluku, pri čemu to utvrđenje ima samo učinak *pro futuro*.

41. Prema sudskoj praksi Suda, glede suda protiv čijih se odluka može podnijeti pravni lijek u skladu s nacionalnim pravom, članku 267. UFEU-u ne protivi se to da se na odluke takvog suda, koji je Sudu uputio prethodno pitanje, primjenjuju uobičajena pravna sredstva propisana nacionalnim pravom. Međutim, ishod takvog pravnog lijeka ne može ograničiti nadležnost koja je navedenom sudu dodijeljena člankom 267. UFEU-a da pokrene postupak pred Sudom ako smatra da se u predmetu koji je pred njim u tijeku pojavljuju pitanja o tumačenju odredaba prava Unije koja zahtijevaju odluku Suda. Sud je tako presudio da se ta nadležnost ne može dovesti u pitanje primjenom nacionalnih pravnih pravila koja dopuštaju sudu pred kojim je pokrenut žalbeni postupak da izmijeni odluku kojom se upućuje prethodno pitanje Sudu, odbije taj zahtjev i naloži sudu koji je donio navedenu odluku da nastavi s postupkom nacionalnog prava koji je bio prekinut¹⁵. U situaciji u kojoj je predmet dva puta bio u tijeku pred prvostupanjskim sudom, nakon što je sud zadnjeg stupnja ukinuo presudu koju je on donio, Sud je također presudio da navedeni prvostupanjski sud ostaje slobodan pokrenuti postupak pred Sudom na temelju članka 267. UFEU-a, unatoč tomu što u nacionalnom pravu postoji pravilo koje sudove vezuje pravnom ocjenom višeg suda.

42. Mora se utvrditi da su ta dva rješenja irelevantna, s obzirom na to da presudom Kúrije nije ukinuto rješenje kojim se upućuje prethodno pitanje te se ne nalaže sudu koji je uputio zahtjev da ga povuče ili izmijeni ni čak da nastavi prvotno prekinuti postupak. Viši sud utvrdio je nezakonitost i nije ju otklonio. Ostaje činjenica da se analiza te odluke ne može zaustaviti na tom opažanju i samo na njezinoj izreci, koja se mora nužno protumačiti s obzirom na razloge s kojima je neodvojivo povezana.

43. U okviru te presude Kúria je nadzor nad zakonitosti prvotne odluke kojom se upućuje prethodno pitanje provela s obzirom na članak 490. Zakonika o kaznenom postupku, za koji se smatra da je u nacionalnom zakonodavstvu „preslika” uvjeta prava Unije glede zahtjeva za prethodnu odluku¹⁶. U skladu s tom jedinstvenom pretpostavkom, koja je popraćena formalnim

¹⁴ Presuda Miasto (t. 51.)

¹⁵ Presude od 16. prosinca 2008., Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723, t. 89., 93., 95. i 98.) i od 16. siječnja 1974., Rheinmühlen-Düsseldorf (166/73, EU:C:1974:3)

¹⁶ Vidjeti točke 47. i 66. presude Kúrije.

mjerama opreza glede poštovanja nadležnosti Suda, Kúria se upustila u oblik nadzora dopuštenosti prvotne oduke kojom se upućuje prethodno pitanje, kako bi se utvrdilo je li odgovor na pitanja koja je postavio sud u razmatranom predmetu bio nužan za odlučivanje o biti predmeta. Polazeći od svoje analize ovog potonjeg, ona je smatrala da se prvo pitanje u stvarnosti ne pojavljuje te da drugo i treće pitanje uopće nisu povezana s predmetom. Još više iznenađuje drugi razlog zakonitosti koji je, u skladu sa zahtjevima glavnog državnog odvjetnika, utvrđen za prvo pitanje, to jest da se ono u stvarnosti ne odnosi na tumačenje prava Unije, nego na utvrđenje da mjerodavno mađarsko pravo nije u skladu s načelima koja su zaštićena pravom Unije. Tim se razlogom, koji se odnosi na ocjenu svrhe prethodnih pitanja, provodi ustaljena sudska praksa najvišeg mađarskog nacionalnog suda, uz okolnost, u ovom slučaju otegotnu, da se prihvaćeno rješenje tiče same odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, a ne odluke o odbijanju suda koji odlučuje o meritumu da prihvati zahtjev stranke za upućivanje prethodnog pitanja.

44. Čini mi se da ta tako obrazložena presuda ugrožava mogućnost suda koji je uputio zahtjev da Sudu postavi prethodno pitanje i time krši članak 267. UFEU-a, kako ga je Sud protumačio.

45. U tom pogledu valja, kao prvo, podsjetiti na to da je, u skladu s člankom 19. UEU-a, na nacionalnim sudovima i na Sudu da zajamče punu primjenu prava Unije u svim državama članicama kao i sudska zaštitu prava pojedinaca koja proizlaze iz tog prava. Konkretno, zaglavni kamen tako zamišljenog pravosudnog sustava uspostavljen je postupkom povodom zahtjeva za prethodnu odluku, predviđenim u članku 267. UFEU-a, koji uspostavljanjem dijaloga između sudova, točnije između Suda i sudova država članica, ima za cilj osigurati jedinstveno tumačenje prava Unije, omogućujući tako osiguranje njegove usklađenosti, njegova punog učinka i njegove autonomije kao i u konačnici posebne naravi prava uspostavljenog Ugovorima¹⁷.

46. Članak 267. UFEU-a nacionalnim sudovima daje najširu mogućnost obraćanja Sudu ako smatraju da predmet koji je pred njima u tijeku postavlja pitanja koja zahtijevaju tumačenje ili ocjenu valjanosti odredaba prava Unije nužnih za rješavanje podnesenog im spora. Nacionalni sudovi, uostalom, slobodni su se koristiti tom mogućnošću u svakom stadiju postupka kada to smatraju prikladnim. Pravilo nacionalnog prava koje proizlazi iz zakonodavstva ili sudske prakse ne može stoga spriječiti nacionalni sud da se koristi tom mogućnošću, koja je, naime, svojstvena sustavu suradnje između nacionalnih sudova i Suda, koji je uređen člankom 267. UFEU-a, i funkcijama suda nadležnog za primjenu prava Unije, koje su tom odredbom dodijeljene nacionalnim sudovima¹⁸.

47. Tako određen dijalog u okviru prethodnog postupka ne spada u trostrani odnos koji uključuje sud različit od Suda i suda koji je uputio zahtjev, a koji se može upustiti u samostalnu ocjenu relevantnosti i nužnosti zahtjeva za prethodnu odluku kako bi potom utvrdio njegovu nezakonitost zbog izostanka tih obilježja¹⁹. Ta je situacija suprotna činjenici da se prethodni postupak temelji na dijalogu između sudaca, a njegovo pokretanje u potpunosti ovisi o ocjeni

¹⁷ Presuda od 6. ožujka 2018., *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, t. 36. i 37.)

¹⁸ Presude *Miasto Łowicz* (t. 56. i 57.) i od 5. travnja 2016., *PFE* (C-689/13, EU:C:2016:199, t. 34.)

¹⁹ U točki 26. svojih očitovanja o prvom zahtjevu za prethodnu odluku mađarska vlada ne ustručava se navesti da je opravdano da u okviru svoje ocjene dopuštenih postavljenih prethodnih pitanja Sud „uzme u obzir mišljenje koje je Kúria izrazila” jer je ona izrijeком dala svoje mišljenje o relevantnosti navedenih pitanja.

nacionalnog suda o relevantnosti i nužnosti navedenog zahtjeva za prethodnu odluku, uz iznimku ograničene provjere koju provodi Sud²⁰. Drugim riječima, ispitivanje dopuštenosti prethodnih pitanja u isključivoj je nadležnosti Suda.

48. Naime, kao drugo, djelotvornost prava Unije bila bi u opasnosti ako bi ishod pravnog lijeka pred najvišim nacionalnim sudom mogao spriječiti nacionalnog suca, koji odlučuje u predmetu koji se odnosi na pravo Unije u ostvarivanju prava koje mu daje članak 267. UFEU-a, da Sudu uputi pitanja o tumačenju ili o valjanosti prava Unije kako bi mogao odlučiti je li odredba nacionalnog prava u skladu s njim²¹. Čini mi se da je upravo to slučaj s presudom Kúrije u kojoj je provedena analiza svrhe prethodnih pitanja upućenih Sudu u skladu s ustaljenom praksom u tom smislu, kako bi se spriječio nadzor usklađenosti nacionalnih normi s obzirom na pravo Unije. Takva sudska praksa mogla bi imati za posljedicu to da se nacionalni sudac koji dvoji o usklađenosti unutarnjeg prava s pravom Unije radije suzdrži od postavljanja prethodnih pitanja Sudu kako bi izbjegao utvrđenje nedopuštenosti odluke o upućivanju zahtjeva za prethodnu odluku i obustavljanju glavnog postupka, što bi moglo utjecati na valjanost buduće odluke o meritumu²².

49. Kao treće, iz ustaljene sudske prakse proizlazi da presuda Suda donesena u prethodnom postupku obvezuje nacionalni sud u pogledu tumačenja ili valjanosti akata institucija Unije o kojima je riječ, kada potonji odlučuje u glavnom postupku²³. Nakon što je zaprimio odgovor Suda na pitanje koje se odnosi na tumačenje prava Unije koje mu je on postavio, sud prvog ili posljednjeg stupnja mora sâm poduzeti sve što je potrebno za provedbu tog tumačenja prava Unije²⁴. Članak 267. UFEU-a zahtijeva od suda koji je uputio zahtjev da osigura puni učinak tumačenju prava Unije koje je pružio Sud²⁵. U ovom mi se slučaju čini da provedbu te obveze suda koji je uputio zahtjev može omesti presuda najvišeg nacionalnog suda koja je objavljena u zbirci namijenjenoj načelnim odlukama i kojom se u nacionalnom pravnom poretku konačno proglašava nezakonitim rješenje kojim se upućuje prethodno pitanje prije meritorne odluke kojom se rješava spor u glavnom postupku i koja mora sadržavati odgovor Suda glede zatraženog tumačenja prava Unije.

50. Tako proizlazi da presuda Kúrije može dovesti u pitanje bitna obilježja sustava suradnje između Suda i nacionalnih sudova, uspostavljenog člankom 267. UFEU-a, i nadređenost prava Unije u unutarnjem pravnom poretku.

51. Valja naposljetku dodati da je Sud presudio da nacionalni sud koji u okviru svoje nadležnosti mora primijeniti odredbe prava Unije ima dužnost osigurati puni učinak tih pravnih pravila, izuzimajući prema potrebi od primjene, na vlastitu inicijativu, svaku suprotnu odredbu nacionalnog prava, čak i ako je ona donesena kasnije. Odredba nacionalnog prava kojom se sprečava provedba postupka predviđenog u članku 267. UFEU-a mora se izuzeti iz primjene a da pritom predmetni sud ne mora zahtijevati ili čekati prethodno ukidanje te nacionalne odredbe

²⁰ Vidjeti u tom smislu presude od 16. prosinca 2008., *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, t. 91. i 96.) i od 27. veljače 2014., *Pohotovost* (C-470/12, EU:C:2014:101, t. 31.). Kao što je to nezavisni odvjetnik M. Poiares Maduro naveo u svojem mišljenju u predmetu *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:294), „podnoseći zahtjev za prethodnu odluku, nacionalni sud postaje stranka u raspravi o pravu [Unije], pri čemu ne ovisi o drugim nacionalnim tijelima ili sudovima [...]. Nije bila namjera tvoraca Ugovorâ da ga profiltrira bilo koje drugo nacionalno tijelo, neovisno o tome kakva može biti hijerarhija sudova u dotičnoj državi članici”.

²¹ Vidjeti presudu od 22. lipnja 2010., *Melki i Abdeli* (C-188/10 i C-189/10, EU:C:2010:363, t. 45.)

²² Vidjeti u tom smislu presudu od 5. srpnja 2016., *Ognyanov* (C-614/14, EU:C:2016:514, t. 25.).

²³ Vidjeti presudu od 5. listopada 2010., *Elchinov* (C-173/09, EU:C:2010:581, t. 29.)

²⁴ Vidjeti u tom smislu presudu od 5. travnja 2016., *PFE* (C-689/13, EU:C:2016:199, t. 42.).

²⁵ Vidjeti presudu od 5. srpnja 2016., *Ognyanov* (C-614/14, EU:C:2016:514, t. 28.)

zakonodavnim putem ili bilo kojim drugim ustavnim postupkom²⁶. Naime, svaka odredba nacionalnog pravnog poretka i svaka zakonodavna, administrativna ili sudska praksa koja bi umanjivala učinkovitost prava Unije time što uskraćuje sucu nadležnom za primjenu tog prava ovlast da već u samom trenutku te primjene učini sve što je nužno da ostavi po strani nacionalne zakonodavne odredbe koje bi mogle spriječiti puni učinak pravnih pravila Unije bila bi nespojiva sa zahtjevima koji čine samu bit prava Unije²⁷.

52. Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, na četvrto pitanje predlaže se odgovoriti tako da, ako u nacionalnom pravu postoje pravila o korištenju izvanrednim pravnim lijekom protiv odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, a koji je namijenjen ujednačavanju navedenog prava, članak 267. UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi primjena takvih pravila koja višem sudu pred kojim se vodi postupak omogućuju da tu odluku proglasi nezakonitom, a da to ne utječe na njezine pravne učinke glede prekida glavnog postupka i vođenja prethodnog postupka, zbog toga što upućena prethodna pitanja nisu nužna za rješavanje spora i imaju za cilj utvrditi neusklađenost nacionalnog prava s pravom Unije. Nadređenost prava Unije nalaže nacionalnom sudu koji je uputio zahtjev da odstupi od tih pravila i sudskih odluka kojima se ona provode.

B. Prvo pitanje

1. Dopuštenost

53. Odbijanje Suda da odluči o prethodnom pitanju koje je uputio nacionalni sud moguće je samo u slučaju kad je očito da zahtijevano tumačenje pravila Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka, kad je problem hipotetske naravi ili kad Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima koji su mu potrebni da bi pružio koristan odgovor na postavljena pitanja²⁸.

54. U ovom slučaju iz spisa podnesenog Sudu ne proizlazi na očit način da situacija u ovom predmetu odgovara jednom od tih slučajeva. Naprotiv, trenutačno je pred sudom koji je uputio zahtjev u tijeku kazneni postupak u odsutnosti u vezi s osobom IS, švedskim državljaninom turskog podrijetla, koja se goni zbog povrede propisa o vatrenom oružju i streljivu nakon istrage tijekom koje su policijske službe saslušale zainteresiranu osobu u nazočnosti tumača koji joj je preveo obavijest o njezinim pravima i sumnjama koje joj se stavljaju na teret. Mora se utvrditi da u pogledu merituma spor u glavnom postupku ima poveznicu s pravom Unije, osobito s odredbama direktiva 2010/64 i 2012/13, na koje se odnosi prvo prethodno pitanje, i da će sud koji je uputio zahtjev morati stoga primijeniti to pravo kako bi došao do potrebnog rješenja o meritumu navedenog spora.

55. Navodi mađarske vlade ne mogu oboriti taj zaključak i dopuštenost prethodnog pitanja koja iz njega proizlazi. Stoga su irelevantna razmatranja o navodnoj jednostavnosti činjenične i pravne ocjene glavnog postupka i o nepostojanju nužnosti za tumačenjem prava Unije, pri čemu spis postupka koji se vodi protiv osobe IS ne otkriva nikakav element koji može dovesti u sumnju dostatnu kakvoću tumačenja. U tom je pogledu dovoljno da nacionalni sudovi imaju najšire diskrecijsko pravo uputiti zahtjev Sudu ako smatraju da su se u predmetu u tijeku pred njima

²⁶ Presuda od 2. ožujka 2021., A. B. i dr. (Imenovanje sudaca Vrhovnog suda – pravno sredstvo) (C-824/18, EU:C:2021:153, t. 141.)

²⁷ Vidjeti presude od 22. lipnja 2010., Melki i Abdeli (C-188/10 i C-189/10, EU:C:2010:363, t. 43. i 44.) i od 5. travnja 2016., PFE (C-689/13, EU:C:2016:199, t. 40. i 41.)

²⁸ Vidjeti presudu od 19. studenoga 2019., A. K. i dr. (Neovisnost Disciplinskog vijeća Vrhovnog suda) (C-585/18, C-624/18 i C-625/18, EU:C:2019:982, t. 97. i 98.).

pojaviła pitanja koja se odnose na tumačenje odredaba prava Unije ili ocjenu njihove valjanosti, u pogledu kojih moraju odlučiti²⁹. Drugim riječima, čak i pod pretpostavkom da odgovor na prvo pitanje ne bi ostavio mjesta nikakvoj dvojbi, takva okolnost ne može spriječiti nacionalni sud da Sudu uputi prethodno pitanje i ne dovodi do nedopuštenosti tako upućenog pitanja.

2. Doseg i preoblikovanje prethodnog pitanja

56. U tom pogledu valja podsjetiti na to da je, u okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda uspostavljene u članku 267. UFEU-a, na Sudu da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi. U tom smislu Sud može, ako je potrebno, preoblikovati postavljena pitanja. Naime, dužnost je Suda protumačiti sve odredbe prava Unije potrebne nacionalnim sudovima za donošenje odluke u postupcima koji se pred njima vode, čak i kad te odredbe nisu izričito navedene u pitanjima koja mu upućuju ti sudovi. Slijedom toga, čak i ako je sud koji je uputio zahtjev formalno ograničio svoja pitanja na tumačenje određenih odredaba prava Unije, ta okolnost ne sprečava Sud da mu pruži sve elemente tumačenja prava Unije koji mogu biti korisni za rješavanje predmeta koji se pred njim vodi, bez obzira na to je li se taj sud u tekstu svojeg pitanja na njih pozvao. U tom pogledu na Sudu je da iz svih elemenata koje mu je dostavio sud koji je uputio zahtjev, posebno iz obrazloženja odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, izvuče elemente prava Unije koji zahtijevaju tumačenje, uzimajući u obzir predmet glavnog postupka³⁰.

57. S obzirom na tekst dvaju dijelova pitanja, sud koji je uputio zahtjev pita Sud o tumačenju članka 5. stavka 2. Direktive 2010/64 (prvi dio) i članka 4. stavka 5. te članka 6. stavka 1. Direktive 2012/13, pri čemu je obuhvaćen i članak 6. stavak 1. UEU-a (drugi dio).

58. Uzimajući u obzir činjenice iz kojih proizlazi glavni postupak i radi davanja korisnog i što potpunijeg odgovora na prethodno pitanje, ispitivanje upućenog pitanja ne može se ograničiti samo na aspekte koje je iznio sud koji je uputio zahtjev. Njegov doseg valja proširiti tako da se u obzir uzme više drugih odredaba direktiva 2010/64 i 2012/13, kao i Direktiva 2016/343 te članak 47. Povelje. Stoga se oba dijela pitanja predlaže preoblikovati na sljedeći način:

- treba li članke 2., 3. i 5. Direktive 2010/64 tumačiti na način da državama članicama nalažu da osumnjičenicima ili optuženicima koji ne govore ili ne razumiju jezik kaznenog postupka osiguraju pravo na tumačenje dostatne kakvoće kako bi se zajamčila pravičnost postupka, tako da uspostave registar odgovarajuće osposobljenih neovisnih prevoditelja i tumača i/ili sudski nadzor nad navedenom kakvoćom?
- treba li objedinjene odredbe direktiva 2010/64, 2012/13 i 2016/343, kao i članak 47. Povelje, tumačiti na način da im se protivi mogućnost da se u odsutnosti sudi optuženiku koji ne govori ili ne razumije jezik kaznenog postupka i za kojeg se ne bi moglo utvrditi da je tijekom istrage on bio obaviješten o sumnjama ili optužbama koje mu se stavljaju na teret zbog nedostatka adekvatnog tumačenja?

²⁹ Presuda od 11. rujna 2014., A (C-112/13, EU:C:2014:2195, t. 35.)

³⁰ Presuda od 13. lipnja 2019., Moro (C-646/17, EU:C:2019:489, t. 39. i 40.)

3. Meritum

59. Od donošenja Okvirne odluke Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o Europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica (SL 2002., L 190, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 83. i ispravak SL 2013., L 222, str. 14.), sustav pravosudne suradnje u kaznenim stvarima bogatiji je za pravne instrumente čijom se usklađenom primjenom nastoji ojačati povjerenje država članica u nacionalne pravne poretke drugih država članica, kako bi se u Uniji osiguralo priznanje i izvršenje presuda u kaznenim stvarima, s ciljem da se izbjegne da počinitelji kaznenih djela ostanu nekažnjeni³¹.

60. Direktive 2010/64, 2012/13 i 2016/343 dio su tog skupa pravnih instrumenata kojima se konkretizira Plan koji je Vijeće donijelo 2009. radi jačanja prava osoba u kaznenom postupku i koji je Europsko vijeće pozdravilo i proglasilo sastavnim dijelom Stockholmskog programa³². Svim tim normama sekundarnog prava nastoje se ojačati postupovna prava osumnjičenika i optuženika u okviru kaznenih postupaka, kako bi se zajamčilo njihovo pravo na pošteno suđenje, te se u tu svrhu i u skladu s njihovim odnosnim uvodnim izjavama oslanjaju na prava koja su navedena, među ostalim, u člancima 6., 47. i 48. Povelje. Odnosna područja primjene navedenih direktiva određena su, inače, gotovo istovjetno, kako bi se u cijelosti obuhvatio kazneni postupak, i to od trenutka u kojem nadležna tijela države članice obavijeste osobe da su osumnjičene ili optužene za počinjenje kaznenog djela, pa do kraja postupka donošenjem odluke čiji je cilj konačno utvrditi jesu li te osobe počinile navedeno djelo³³. Pristup svakoj od direktiva 2010/64, 2012/13 i 2016/343 te razumijevanje svake od njih nužni su, prema mojem mišljenju, za davanje odgovora na upućeno pitanje.

a) Prvi dio pitanja

61. Sud koji je uputio zahtjev dvoji glede prava na tumačenje dostatne kakvoće predviđenog Direktivom 2010/64 u pogledu njegove provedbe i nadzora na njim.

62. Prema uvodnoj izjavi 17. Direktive 2010/64, zajednička minimalna pravila koja su sadržana u njoj trebaju osigurati mogućnost dobivanja besplatne i „primjerene” jezične pomoći koja će osumnjičenicima ili optuženicima koji ne govore ili ne razumiju jezik kaznenog postupka omogućiti da u potpunosti ostvare svoja prava obrane i osigurati im pravičnost postupka. Člankom 1. stavkom 1. Direktive 2010/64 predviđeno je pravo na tumačenje i prevođenje, među ostalim, u kaznenome postupku. Pravo na tumačenje predviđeno u članku 2. Direktive 2010/64 ima za cilj prevođenje usmene komunikacije po tumaču između osumnjičenika ili optuženika i istražnih i pravosudnih tijela ili, prema potrebi, pravnog zastupnika. Drugim riječima, kako bi se zajamčila pravičnost postupka i kako bi dotična osoba mogla ostvariti svoje pravo na obranu, ta odredba jamči da je sama ta osoba, prilikom usmenih očitovanja osobito u kaznenom postupku, bilo izravno pred nadležnim pravosudnim tijelima bilo pred svojim pravnim zastupnikom, u mogućnosti to učiniti na jeziku koji razumije. Članak 3. Direktive 2010/64 uređuje pravo na

³¹ Vidjeti presudu od 12. prosinca 2019., Državno odvjetništvo Velikog Vojvodstva Luksemburga i Openbaar Ministerie (Državni odvjetnici u Lyonu i Toursu), C-566/19 PPU i C-626/19 PPU, EU:C:2019:1077, t. 43.).

³² Rezolucija Vijeća od 30. studenoga 2009. o planu za jačanje postupovnih prava osumnjičenika ili okrivljenika u kaznenom postupku (SL 2009., C 295, str. 1.) i Stockholmski program – otvorena i sigurna Europa koja služi svojim građanima i štiti ih, t. 2.4 (SL 2010., C 115, str. 1.) [neslužbeni prijevod]

³³ Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da se protiv osobe IS u glavnom predmetu vodi kazneni postupak koji je započeo istražnim stadijem tijekom kojeg su je policijske službe saslušale uz pomoć tumača dok je bila u istražnom zatvoru jer nije vladala jezikom navedenog postupka te da konačna odluka radi utvrđivanja njezine krivnje za dotično kazneno djelo još nije donesena. U tim okolnostima valja zaključiti da se direktive 2010/64, 2012/13 i 2016/343 primjenjuju na zainteresiranu osobu i na taj nacionalni postupak.

prevodenje određenih bitnih dokumenata koje su nadležna tijela sastavila na jeziku postupka, to jest netaksativno navodi sve odluke o oduzimanju slobode, svaki optužni prijedlog ili optužnicu i sve presude³⁴.

63. Usto, članak 5. stavak. 1. Direktive 2010/64, u vezi s njezinim člankom 2. stavkom 8. i člankom 3. stavkom 9., predviđa obvezu država članica da donesu mjere kako bi osigurale dostatnu kakvoću tumačenja i prevodenja kojom se jamči pravičnost postupka, što znači da to tumačenje ili prevodenje mora barem omogućiti osumnjičenicima ili optuženicima da znaju koja im se djela stavljaju na teret i da imaju mogućnost ostvariti svoja prava obrane.

64. Iako Direktiva 2010/64 nedvosmisleno određuje državama članicama preciznu obvezu postizanja rezultata glede kakvoće tumačenja i prevodenja, ona im očito prepušta marginu prosudbe u pogledu načina njezine provedbe. Tako, suprotno ocjeni sadržanoj u odluci kojom se upućuje prethodno pitanje, obično doslovno tumačenje članka 5. stavka 2. Direktive 2010/64 korištenjem glagola „nastojati” otkriva da uspostava registra odgovarajuće osposobljenih neovisnih prevoditelja i tumača nije uopće obvezujuća. Postojanje ili nepostojanje takvog registra, kao što je to slučaj u Mađarskoj, prema izjavama vlade te države, nije, dakle, samo za sebe odlučujuće za poštovanje ili kršenje obveze država članica spomenute u prethodnoj točki ovog mišljenja.

65. Ostaje činjenica da, radi osiguranja djelotvornosti prava na dobivanje primjerene jezične pomoći, Direktiva 2010/64 obvezuje države članice da u okviru postupaka propisanih nacionalnim pravom predvide nadzor nad kakvoćom tumačenja i prevodenja. Osim prava osporavanja odluke kojom se utvrđuje nepostojanje potrebe za tumačenjem ili prevodenjem dokumenata, članak 2. stavak 5. i članak 3. stavak 5. te direktive određuju da, ako su te usluge omogućene, osumnjičenci ili optuženici moraju imati mogućnost uložiti žalbu zbog toga što kakvoća tumačenja ili prevodenja nije dostatna da jamči pravičnost postupka. Ovdje valja još istaknuti da, osim inicijative za nadzorom, Direktivom 2010/64 nisu uređena postupovna pravila prema kojima se to osporavanje može provesti. Iz spomenutih članaka, protumačenih u vezi s uvodnim izjavama 24. i 25. Direktive 2010/64, proizlazi da to pravo osporavanja ne obvezuje države članice da predvide žalbeni postupak ili zaseban mehanizam.

66. S obzirom na prethodna razmatranja, na prvi dio prvog pitanja predlaže se odgovoriti tako da članke 2., 3. i 5. Direktive 2010/64 treba tumačiti na način da obvezuju države članice da osumnjičenicima ili optuženicima koji ne govore ili ne razumiju jezik kaznenog postupka osiguraju mogućnost ulaganja žalbe zbog toga što kakvoća tumačenja nije dostatna jer im ne može omogućiti da saznaju koja im se djela stavljaju na teret i da ostvare svoja prava obrane. Članak 5. stavak 2. Direktive 2010/64 ne obvezuje države članice da uspostave registar odgovarajuće osposobljenih neovisnih prevoditelja i tumača.

b) Drugi dio pitanja

67. Sud koji je uputio zahtjev dvoji glede toga koje posljedice kršenje optuženikova prava na informiranje zbog kojeg se ne može utvrditi da je on znao za sumnje ili optužbu koje su iznese protiv njega zbog nepostojanja adekvatnog tumačenja može imati na odvijanje kaznenog postupka u odsutnosti koji se vodi protiv njega. To pitanje podrazumijeva, prema mojem

³⁴ Vidjeti u tom smislu presudu od 15. listopada 2015., Covaci (C-216/14, EU:C:2015:686, t. 33., 40., 44. i 45.).

mišljenju, ocjenu poštovanja prava obrane i pravičnosti suđenja, koja je nužno povezana s pravima izričito predviđenima u Direktivi 2012/13, navedenoj u tekstu pitanja, i tiče se također Direktive 2016/343.

68. Iako je na sudu koji je uputio zahtjev utvrđivanje jesu li u glavnom postupku poštovane odredbe Direktive 2012/13 i koje se posebne mjere moraju, prema potrebi, u tu svrhu donijeti, ipak je na Sudu da mu navede objektivne elemente kojima se takva ocjena mora voditi³⁵.

69. Iz uvodnih izjava 10. i 14. Direktive 2012/13 proizlazi da se njome nastoji određivanjem zajedničkih minimalnih pravila, koja utvrđuju pravo na informiranje u kaznenom postupku, poboljšati uzajamno povjerenje između država članica u njihove kaznenopravne sustave. Članak 1. Direktive 2012/13 jasno propisuje da se njome utvrđuju pravila o pravu na informiranje osumnjičenika ili okrivljenika o njihovim pravima u kaznenom postupku i optužbama protiv njih³⁶. Zajedničko tumačenje članaka 3. i 6. Direktive 2012/13 potvrđuje da se pravo navedeno u njezinu članku 1. odnosi na najmanje dva različita prava³⁷.

70. S jedne strane, u skladu s člankom 3. te direktive, osumnjičenici ili okrivljenici trebaju barem biti informirani o određenim postupkovnim pravima, glede kojih je u toj odredbi sastavljen popis koji uključuje pravo pristupa odvjetniku, pravo na besplatan pravni savjet i uvjete za dobivanje takvog savjeta, pravo na informiranost o optužbama, pravo na tumačenje i prevođenje te pravo na uskraćivanje iskaza³⁸. Kada su osumnjičenici ili okrivljenici uhićeni ili zadržani, članak 4. Direktive 2012/13 obvezuje države članice da im pruže pisanu obavijest u kojoj su popisana, među ostalim, spomenuta postupkovna prava. Članak 4. stavak 5. te direktive predviđa da se ta obavijest mora zainteresiranim osobama pružiti na jeziku koji oni razumiju te, ako ona nije dostupna, o njihovim pravima mora ih se informirati usmeno na jeziku koji oni razumiju.

71. S druge strane, navedena direktiva u članku 6. definira odredbe o pravu na informiranje o optužbama. Članak 6. stavak 1. Direktive 2012/13 odnosi se na pravilo prema kojem osumnjičenici ili okrivljenici dobivaju, žurno i uz toliko detalja koliko je potrebno kako bi se osigurala pravičnost postupka i djelotvorno ostvarivanje prava obrane, informacije o kaznenim djelima za koja se sumnja ili za čije su počinjenje okrivljeni. Stavak 2. tog članka odnosi se konkretno na osumnjičenike ili okrivljenike koji su uhićeni ili zadržani i koje se mora informirati o razlozima njihova uhićenja ili zadržavanja, uključujući o kaznenom djelu za koje se sumnja ili za čije su počinjenje okrivljeni. Usto i nadalje, na temelju stavka 3. navedenog članka, detaljne informacije o optužbama, uključujući vrstu i pravnu kvalifikaciju kaznenog djela kao i vrstu sudjelovanja okrivljene osobe, priopćavaju se najkasnije po dostavljanju optužnice sudu.

72. Kako bi se osigurala djelotvornost tako predviđenog prava na informiranje, članak 8. stavak 2. Direktive 2012/13 određuje da osumnjičenici ili okrivljenici ili njihovi odvjetnici moraju imati pravo pobijati, u skladu s postupcima nacionalnog prava, moguće propuštanje ili odbijanje nadležnih tijela da pruže informacije u skladu s tom direktivom.

³⁵ Presuda od 5. lipnja 2018., Kolev i dr. (C-612/15, EU:C:2018:392, t. 81.)

³⁶ Direktiva 2012/13, kojom se nastoji urediti pravo osumnjičenika i optuženika na informiranje u kaznenim postupcima, usko je povezana s Direktivom 2010/64, koja tim istim pojedincima koji ne govore ili ne razumiju jezik dotičnog kaznenog postupka dodjeljuje pravo na tumačenje i prevođenje tako priopćenih informacija. Kao što je to izričito navedeno u uvodnoj izjavi 25. Direktive 2012/13, prilikom pružanja informacija osumnjičenicima ili okrivljenicima na temelju te direktive, zainteresiranim osobama mora se, prema potrebi, osigurati prevođenje i tumačenje na jezik koji razumiju, u skladu s normama navedenima u Direktivi 2010/64.

³⁷ Vidjeti u tom smislu presudu od 13. lipnja 2019., Moro (C-646/17, EU:C:2019:489, t. 34., 42. i 43.).

³⁸ U točki 53. presude od 19. rujna 2019., Rayonna prokuratura Lom (C-467/18, EU:C:2019:765) Sud je pojasnio da osobe osumnjičene za počinjenje kaznenog djela moraju biti obaviještene o svojim pravima što je prije moguće od trenutka u kojem sumnje koje se na njih odnose opravdavaju, u nekom drugom kontekstu koji nije hitnost, da nadležna tijela ograniče njihovu slobodu mjerama prisile, a najkasnije prije njihova prvog službenog saslušanja od strane policije.

73. U ovom stadiju ističem da, iako se u tekstu drugog dijela pitanja navodi članak 4. stavak 5. i članak 6. stavak 1. Direktive 2012/13, sud koji je uputio zahtjev spominje situaciju u kojoj se zbog neadekvatnog tumačenja ne može utvrditi da je optuženik, ispitan tijekom istražne faze u nazočnosti tumača za švedski jezik, bio usmeno obaviješten o sumnjama ili optužbama protiv sebe. Čini mi se da je zbog tih okolnosti koje obilježavaju glavni postupak članak 6. Direktive 2012/13 relevantna odredba u svrhu odgovora koji treba dati sudu koji je uputio zahtjev.

74. Što je stoga s položajem optuženika kojemu se sudi u odsutnosti, nakon što ga je tijekom istražne faze tumač obavijestio o djelima koja mu se stavljaju na djelo, i to na način koji se smatra neadekvatnim?

75. Kao što to proizlazi iz članka 1. i uvodne izjave 9. Direktive 2016/343, njezina je svrha utvrditi zajednička minimalna pravila koja su primjenjiva na kaznene postupke i odnose se na određene vidove pretpostavke nedužnosti i pravo sudjelovati na raspravi. U članku 8. stavku 1. navedene direktive navodi se da države članice osiguravaju da osumnjičenici i optuženici imaju pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku koji se vodi protiv njih. Uvodnom izjavom 35. iste direktive pojašnjava se da pravo osumnjičenika i optuženika da sudjeluju na raspravi nije apsolutno i da bi se u određenim okolnostima osumnjičenik i optuženik trebali moći, izrijeком ili prešutno, ali jasno, odreći tog prava. Člankom 8. stavkom 2. Direktive 2016/343 određuje se da države članice mogu predvidjeti da se rasprava koja može završiti donošenjem odluke o krivnji ili nedužnosti osumnjičenika ili optuženika može voditi u njegovoj odsutnosti, pod uvjetom da je na temelju točke (a) te odredbe osumnjičenik ili optuženik pravovremeno obaviješten o raspravi i o posljedicama neopravdanog nedolaska ili da na temelju točke (b) navedene odredbe osumnjičenika ili optuženika koji je obaviješten o raspravi zastupa opunomoćeni branitelj kojeg je osumnjičenik ili optuženik sam imenovao ili ga je imenovala država³⁹.

76. Iz članka 8. stavka 2. točke (b) Direktive 2016/343 proizlazi da je, dakle, moguće optuženiku suditi u njegovoj odsutnosti ako je prethodno obaviješten o održavanju rasprave i ako ga zastupa odvjetnik kojeg on odabere ili kojeg država imenuje. U tom pogledu, prema spisu podnesenom Sudu, osoba IS, čiji se poziv vratio s napomenom „nije preuzeto”, nije pristupila prethodnom ročištu od 27. studenoga 2018. te je, zbog postojanja zahtjeva državnog odvjetništva za običnu novčanu kaznu, sud koji je uputio zahtjev prema nacionalnom pravu dužan nastaviti postupak u odsutnosti i, dakle, odlučiti o krivnji optuženika koji je odsutan, ali zastupan po odvjetniku kojeg je država imenovala.

77. Ako su ispunjeni uvjeti za suđenje u odsutnosti, a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri⁴⁰, nijedna odredba Direktive 2016/343 ne onemogućava odvjetniku, izričito spomenutom u prethodno navedenom članku 8. stavku 2. Direktive 2012/13, da pred nadležnim sudom osporava način na koji su pravo na informiranje i konkretno članak 6. te direktive primijenjeni tijekom postupka⁴¹. Dakle, pravilnost akta i, prema potrebi, postupka kao cjeline optuženikov odvjetnik može pobijati pred nadležnim sudom, koji mora odlučiti u odsutnosti zainteresirane osobe.

³⁹ Vidjeti u tom smislu presudu od 13. veljače 2020., Specializirana prokuratura (Rasprava u odsutnosti optuženika) (C-688/18, EU:C:2020:94, t. 29., 32. i 33.).

⁴⁰ U tom pogledu podsjećam na to da se – s obzirom na to da pravo sudjelovati na raspravi nije apsolutno – u uvodnoj izjavi 35. Direktive 2016/343 navodi da bi se u određenim okolnostima optuženik trebao moći, izrijeком ili prešutno, ali jasno, odreći tog prava. U uvodnoj izjavi 38. te direktive dodaje se da bi se prilikom razmatranja je li način na koji se dostavljaju podaci dovoljan da se osigura da je osoba upoznata s održavanjem rasprave posebna pozornost trebala posvetiti dužnoj pažnji dotične osobe da primi informacije koje su joj upućene

⁴¹ U skladu s uvodnom izjavom 36. Direktive 2012/13, to pravo ne povlači za sobom obvezu država članica da predvide posebni žalbeni postupak, zasebni mehanizam ili postupak podnošenja prigovora u čijem se okviru to može pobijati.

78. To pobijanje može se temeljiti na nedostatku adekvatne kakvoće tumačenja optužbe iznesene protiv osumnjičenika ili optuženika, kako se zahtijeva člankom 5. stavkom 2. Direktive 2010/64. U tom pogledu valja podsjetiti na to da je tumačenje dostatne kakvoće definirano upravo na način da tim pojedincima mora omogućiti da znaju koja im se djela stavljaju na teret i da imaju mogućnost ostvariti svoja prava obrane, i to u skladu s člankom 2. stavkom 8. te direktive.

79. S obzirom na to, čini mi se da se u glavnom postupku također pojavljuje pitanje opsega prava za optuženika da bude informiran o optužbi iznesenoj protiv sebe u okviru postupka kojim je predviđena moguća odluka o meritumu u njegovoj odsutnosti. Konkretnije, je li prilikom faze suđenja u optuženikovo odsutnosti moguće otkloniti kršenje prava na informiranje o optužbi do kojeg je došlo tijekom istražne faze? Čini mi se da ispitivanje sudske prakse Suda mora dovesti do potvrdnog odgovora.

80. Kao što je to u biti navedeno u uvodnim izjavama 14. i 41. Direktive 2012/13, ona se temelji na pravima utvrđenima, među ostalim, u članku 47. Povelje i teži promicanju tih prava. Konkretnije, cilj je članka 6. te direktive osigurati djelotvorno ostvarivanje prava obrane kao i pravičnost postupka te tako izričito potvrđuje aspekt prava na djelotvoran pravni lijek iz članka 47. Povelje⁴². Činjenica da Direktiva 2012/13 ne uređuje načine na koje informacije o optužbi, predviđene u njezinu članku 6., trebaju biti priopćene okrivljeniku ne može dovesti u pitanje cilj koji je predviđen tom odredbom⁴³.

81. Doista, taj cilj nalaže da optuženik pravodobno primi detaljne informacije o optužbi u trenutku koji mu omogućava učinkovitu pripremu njegove obrane. Navedeni cilj i uredno odvijanje postupka pretpostavljaju da je, u načelu i ne dovodeći u pitanje, ovisno o slučaju, posebne ili pojednostavljene postupke, navedena dostava provedena *najkasnije* u trenutku stvarnog otvaranja rasprave o osnovanosti optužbe pred sudom koji je nadležan za odlučivanje o toj osnovanosti⁴⁴.

82. Osim utvrđivanja krajnjeg trenutka u kojem mora uslijediti dostava detaljnih informacija o optužbi, Sud je naveo da se okrivljenika *odnosno njegova odvjetnika* upravo tom dostavom detaljno informira o činjenicama koje mu se stavljaju na teret i njihovoj pravnoj kvalifikaciji. Mogućnost uvida u te informacije i dokaze najkasnije početkom rasprave bitna je kako bi se tom okrivljeniku odnosno njegovu odvjetniku omogućilo učinkovito sudjelovanje na raspravi uz poštovanje načela kontradiktornosti i jednakosti oružja, a radi djelotvornog izlaganja svojeg stajališta⁴⁵. Sud je još pojasnio da se u svakom slučaju i neovisno o trenutku u kojem su dostavljene detaljne informacije o optužbi, okrivljeniku i njegovu odvjetniku mora, uz poštovanje načela kontradiktornosti i jednakosti oružja, odobriti dostatan rok za uvid u te informacije te oni moraju biti u mogućnosti učinkovito pripremiti obranu, podnijeti eventualna očitovanja i prema potrebi podnijeti svaki zahtjev, osobito istražni zahtjev, koji bi imali pravo podnijeti na temelju nacionalnog prava. Taj zahtjev nalaže da se postupanje u predmetu, prema potrebi, prekine i da se njegov nastavak naloži za kasniji datum⁴⁶.

⁴² Vidjeti presudu od 14. svibnja 2020., Staatsanwaltschaft Offenburg (C-615/18, EU:C:2020:376, t. 70. i 71.). Sud je u točkama 72. i 73. te presude dodao da se, kao i za članak 47. Povelje – koji je samodostatan i ne zahtijeva pojašnjenje odredbama prava Unije ili nacionalnog prava kako bi pojedincima dodijelio pravo na koje se mogu pozivati kao takvo – za članak 6. Direktive 2012/13 mora smatrati da ima izravan učinak i da je stoga na sudu koji je uputio zahtjev da u okviru svojih nadležnosti poduzme sve potrebne mjere kako bi se zajamčio puni učinak tog članka 6.

⁴³ Presuda od 13. lipnja 2019., Moro (C-646/17, EU:C:2019:489, t. 51.)

⁴⁴ Vidjeti u tom smislu presudu od 5. lipnja 2018., Kolev i dr. (C-612/15, EU:C:2018:392, t. 90. i 92.).

⁴⁵ Vidjeti u tom smislu presudu od 5. lipnja 2018., Kolev i dr. (C-612/15, EU:C:2018:392, t. 93.).

⁴⁶ Presuda od 13. lipnja 2019., Moro (C-646/17, EU:C:2019:489, t. 53.)

83. Kada, kao u glavnom postupku, optuženika koji nije pristupio na raspravu za suđenje zastupa odvjetnik, adresat detaljnih informacija o optužbi koje su pravodobne radi pripreme obrane, potonji ima, dakle, mogućnost učinkovito sudjelovati na raspravi i, prema potrebi, osporiti pravilnost akta i postupka u cijelosti te osnovanost optužbe.

84. S obzirom na prethodna razmatranja, na drugi dio prvog pitanja predlaže se odgovoriti tako da objedinjene odredbe direktiva 2010/64, 2012/13 i 2016/343 treba tumačiti na način da im se u okolnostima poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku ne protivi mogućnost suđenja u odsutnosti optuženiku koji ne govori ili ne razumije jezik kaznenog postupka i za kojeg se zbog neadekvatnog tumačenja ne bi moglo utvrditi da je tijekom istrage bio obaviješten o sumnjama ili optužbi protiv sebe, pod uvjetom da odvjetnik koji zastupa navedenog optuženika ima mogućnost pobijati pravilnost akta i, prema potrebi, postupak u cijelosti zbog povrede tog prava na informiranje. Članak 6. Direktive 2012/13, u vezi s člankom 47. Povelje, treba tumačiti na način da mu se ne protivi to da se detaljne informacije o optužbi dostave obrani optuženika kojemu se sudi u odsutnosti prije nego što sud počne ispitivati optužbu u meritumu i prije nego što se rasprava pred njim otvori, pod uvjetom da sud donese sve potrebne mjere kako bi se zajamčilo poštovanje prava obrane i pravičnost postupka.

C. Drugo i treće pitanje

85. Za razliku od prvog prethodnog pitanja, čini mi se da prigovori koje je mađarska vlada iznijela glede dopuštenosti drugog i trećeg pitanja i koje je Komisija navela u gotovo istovjetnom tekstu moraju dovesti do zaključka o njihovoj nedopuštenosti. Naime, s obzirom na zaključke koji proizlaze iz presude Miasto Łowicz, mislim da nedopuštenost navedenih pitanja sada više ne ostavlja mjesta sumnji. Drugo i treće pitanje prikladan su primjer za upite koje je Sud želio isključiti iz prethodnog postupka kao suprotne duhu i svrsi tog pravnog puta, to jest okolnosti da uz poštovanje svojih odnosnih nadležnosti Sud i nacionalni sud zajedno stvaraju rješenje konkretnog spora koji je podnesen ovom potonjem.

86. Svojim drugim i trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita Sud treba li članak 19. UEU-a i članak 47. Povelje tumačiti na način da im se protivi:

- nacionalni sustav imenovanja predsjednika sudova zaduženih za raspoređivanje predmeta, ocjenjivanje sudaca i pokretanje stegovnih postupaka koji predsjedniku DSU-a, tijela koje imenuje parlament, daje ovlast privremenog izravnog imenovanja, zaobilaženjem postupka poziva na podnošenje prijava i zanemarivanjem mišljenja nadležnih sudskih tijela;
- nacionalni sustav plaća koji predviđa nižu plaću sudaca od plaće državnih odvjetnika kao i mogućnost da predsjednik DSU-a i predsjednici sudova diskrecijski dodjeljuju različite naknade koje su mnogo više u odnosu na osnovne plaće sudaca i tako mogu biti nedopušten utjecaj i značiti povredu neovisnosti sudstva.

87. U slučaju potvrđenog odgovora Suda na ta pitanja, sud koji je uputio zahtjev dvoji glede poštovanja prava na pravično suđenje u okviru sudskog postupka.

88. Valja podsjetiti na to da smisao prethodnog postupka, predviđenog u članku 267. UFEU-a, nije davanje savjetodavnih mišljenja o općenitim ili hipotetskim pitanjima, nego stvarna potreba za učinkovitim rješavanjem spora jer je zadaća Suda u okviru prethodnog postupka pomoći sudu koji je uputio zahtjev u rješavanju konkretnog spora koji se pred njim vodi. Prethodna odluka mora biti nužna da sudu koji je uputio zahtjev omogući rješavanje spora o kojem odlučuje i pod

tim se uvjetom predmetna prethodna pitanja mogu okvalificirati kao relevantna i dati povod prethodnom postupku⁴⁷.

89. No, glavni postupak sastoji se od suđenja u odsutnosti švedskom državljaninu kojeg je tijekom istrage tumač obavijestio o djelima koja mu se stavljaju na teret i optužen je zbog povrede mađarskih propisa o oružju i streljivu. Budući da ima sumnje glede usklađenosti nacionalnih pravila kaznenog postupka, sud koji je uputio zahtjev pita Sud o dosegu prava na tumačenje i informiranost o optužbi u posebnom kontekstu optuženika koji nije pristupio raspravi, ali ga zastupa odvjetnik, što je situacija koja uključuje tumačenje više odredaba direktiva 2010/64, 2012/13 i 2016/343.

90. U tim okolnostima, odgovori koji se od Suda očekuju glede usklađenosti s pravom Unije, u ovom slučaju člankom 19. UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje, nacionalnog zakonodavstva o privremenom izravnom imenovanju predsjednika sudova od strane predsjednika DSU-a⁴⁸ i o plaćama sudaca ne ispunjavaju spomenuti kriterij nužnosti⁴⁹. Drugim riječima, spor u glavnom postupku ni po čemu se ne odnosi na mađarski pravosudni sustav razmatran kao cjelinu, a čiji bi određeni aspekti mogli ugroziti neovisnost sudstva i, konkretnije, suda koji je uputio zahtjev kada provodi pravo Unije.

91. Činjenica da može postojati materijalna veza između glavnog postupka i članka 47. Povelje ili čak šire članka 19. UEU-a nije dovoljna da ispunji kriterij nužnosti. Potrebno je još da je tumačenje tih odredbi, kako je zatraženo u okviru drugog i trećeg pitanja, objektivno potrebno za odluku koju sud koji je uputio zahtjev treba donijeti, a što ovdje nije slučaj. Nije razvidno na koji bi način sud koji je uputio zahtjev mogao biti naveden da, na temelju zaključaka koji proizlaze iz tumačenja tih odredbi s obzirom na tekst tih pitanja, donese odluku koja bi bila potrebna radi rješavanja spora u glavnom postupku⁵⁰.

92. Usto, iako je Sud već presudio da su dopuštena prethodna pitanja koja se odnose na tumačenje postupovnih odredaba prava Unije koje bi sud koji je uputio zahtjev bio dužan primijeniti kako bi donio svoju presudu, to nije doseg drugog i trećeg pitanja upućenih u okviru ovog predmeta. Isto tako, ne čini se ni da odgovor Suda na navedena pitanja može sudu koji je uputio zahtjev pružiti tumačenje prava Unije koje mu omogućuje da riješi postupovna pitanja nacionalnog prava, prije mogućnosti odlučivanja o meritumu spora koji se pred njim vodi. U tim se okolnostima navedena pitanja ne odnose, dakle, na tumačenje prava Unije koje je objektivno potrebno za rješenje navedenog spora, nego su ona općenita i stoga nedopuštena⁵¹.

D. Peto pitanje

93. U okviru svojeg petog pitanja sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 19. stavak 1. UEU-a, članak 47. Povelje i članak 267. UFEU-a tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis koji omogućuje pokretanje stegovnog postupka protiv suca zbog toga što je on uputio Sudu zahtjev za prethodnu odluku. Mađarska vlada i Komisija zaključile su da je to pitanje

⁴⁷ Vidjeti u tom smislu presude od 3. srpnja 2014., Da Silva (C-189/13, neobjavljena, EU:C:2014:2043, t. 36.) i Miasto Łowicz (t. 44. i 45.).

⁴⁸ Ističem da se dvojbe suda koji je uputio zahtjev glede pravilnosti imenovanja sudaca konkretno tiču imenovanja na mjesto predsjednika Fővárosi Törvényszéka (Okružni sud u Budimpešti, Mađarska), pri čemu se ne navodi da potonji može sudjelovati u kaznenom postupku pred navedenim sucem raspoređenim u Pesti Központi Kerületi Bíróság (Središnji sud gradskih četvrti u Pešti).

⁴⁹ Vidjeti po analogiji rješenje od 6. listopada 2020., Prokuratura Rejonowa w Słubicach (C-623/18, neobjavljeno, EU:C:2020:800).

⁵⁰ Vidjeti u tom smislu presudu Miasto Łowicz (t. 48. i 52.) i rješenje od 6. listopada 2020., Prokuratura Rejonowa w Słubicach (C-623/18, neobjavljeno, EU:C:2020:800, t. 30.).

⁵¹ Vidjeti presudu Miasto Łowicz (t. 50., 51. i 53.).

nedopušteno, što je zaključak s kojim se, čini mi se, moguće složiti sa strogo pravnog aspekta, unatoč okolnostima koje su nastale nakon zahtjeva za prethodnu odluku i osobito su uznemirujuće i žaljenja vrijedne, da se upotrijebi blaži izraz.

94. Nesporno je, naime, da je 25. listopada 2019. predsjednik Fővárosi Törvényszéka (Okružni sud u Budimpešti) donio akt o pokretanju stegovnog postupka protiv suca koji je uputio zahtjev, pri čemu je prva faza postupka dovela do upućivanja predmeta stegovnom sudu, koji može odlučiti o stvarnom pokretanju postupka i izricanju stegovne sankcije. U skladu s gore spomenutim aktom, sucu koji je uputio zahtjev stavlja se na teret da je:

- s jedne strane, povrijedio dostojanstvo sudačkog poziva, osobito na temelju odluke Kúrije kojom je zahtjev za prethodnu odluku proglašen nezakonitim (članak 105. točka (b) Zakona o statusu i plaćama sudaca);
- s druge strane, skrivljeno povrijedio obveze povezane sa sudačkom dužnosti jer je iz odluke Kúrije proizlazilo postojanje razloga za izuzeće u odnosu na dotičnog suca zbog osobnih prigovora u pogledu određenih rukovoditelja unutar sudbene vlasti i jer je zainteresirana osoba morala predsjedniku svojeg suda prijaviti taj razlog za izuzeće i prestati biti sudac u glavnom postupku (članak 105. točka (a) Zakona o statusu i plaćama sudaca).

95. Dana 22. studenoga 2019., to jest četiri dana nakon dopunskog zahtjeva za prethodnu odluku, predsjednik Fővárosi Törvényszéka (Okružni sud u Budimpešti) povukao je akt o pokretanju stegovnog postupka dovodeći do njegova zaključenja, uz obrazloženje da, iako je u svojstvu predsjednika dotičnog suda bio obvezan pokrenuti stegovni postupak, interesi sudbene vlasti zahtijevali su tada povlačenje te inicijative.

96. Kao što je to navedeno, odbijanje Suda da odluči o prethodnom pitanju koje je uputio nacionalni sud moguće je samo u slučaju kad je očito da zahtijevano tumačenje pravila Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka, kad je problem hipotetske naravi ili kad Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima koji su mu potrebni da bi pružio koristan odgovor na postavljena pitanja⁵².

97. U tom pogledu valja istaknuti da se glavni postupak, u kontekstu kojeg su Sudu postavljena prethodna pitanja, ne odnosi na pokretanje stegovnog postupka protiv suca koji je uputio zahtjev niti se tiče zakona o sucima i njegovih odredbi o stegovnom sustavu za suce. Osim toga, nesporno je da je akt o pokretanju stegovnog postupka povučen, a taj postupak zaključen. U tom kontekstu, peto prethodno pitanje upućeno Sudu ne odnosi se na tumačenje prava Unije koje je stvarno potrebno za rješenje spora u glavnom postupku te bi odgovor na njega naveo Sud da iznese savjetodavno mišljenje o općim i hipotetskim pitanjima, poput mogućih psiholoških reakcija mađarskih sudaca na stegovni postupak pokrenut na temelju presude Kúrije glede budućeg upućivanja prethodnih pitanja. Stoga bi peto prethodno pitanje trebalo proglasiti nedopuštenim. Međutim, s obzirom na stvarnu težinu akta o pokretanju stegovnog postupka radi izricanja stegovne sankcije prema sucu zbog zahtjeva za prethodnu odluku koji je on uputio, čini mi se nužnim da Sud u svojoj presudi podsjeti na točke 55. do 59. presude Miasto Łowicz radi poduke nacionalnih nadležnih tijela i sprečavanja bilo kakvog ponavljanje te vrste djelovanja⁵³.

⁵² Presuda od 19. studenoga 2019., A. K. i dr. (Neovisnost Disciplinskog vijeća Vrhovnog suda) (C-585/18, C-624/18 i C-625/18, EU:C:2019:982 t. 97. i 98.)

⁵³ Valja podsjetiti na navode nezavisnog odvjetnika L. A. Geelhoeda u njegovu mišljenju u predmetu Komisija/Italija (C-129/00 EU:C:2003:656), u skladu s kojima su nacionalni suci „istodobno jamstvo i protuteža u državi članici u slučaju da druga tijela države krše obveze koje ona ima na temelju Ugovora”.

98. Radi potpunosti zadaće Suda u vidu pomoći, svejedno ću se ukratko osvrnuti na krhku mogućnost da je peto prethodno pitanje dopušteno. Tako je dopunski zahtjev za prethodnu odluku moguće smatrati nerazdvojivom cjelinom u kojoj su četvrto i peto pitanje usko povezana, ako ne i neodvojiva. Tim pitanjima sudac koji je uputio zahtjev nastoji saznati može li na temelju prava Unije izuzeti presudu Kúrije od primjene kako bi odlučio o meritumu spora u glavnom postupku i uzeti u obzir prethodnu odluku a da ne mora strahovati od nastavka stegovnog postupka protiv sebe zasnovanog upravo na toj presudi, što zajedno čini postupovni problem koji se mora riješiti *in limine litis*.

99. U tom pogledu ističem da izraz „postupovna pitanja nacionalnog prava”, upotrijebljen u točki 51. presude Miasto Łowicz, obilježava svrsishodna općenitost jer odabir pojma „pitanja”, a ne „odredbe” vjerojatno dokazuje želju Suda da zadrži određenu prilagodljivost prilikom tumačenja kriterija nužnosti koji proizlazi iz članka 267. UFEU-a. Taj pojam može, dakle, obuhvatiti svako pitanje koje ne spada u rješavanje spora u meritumu, nego neizravno sudjeluje u njemu, čak i ako ne bi strogo potpao pod provedbu pravila koje proizlazi iz zakonodavstva ili sudske prakse i koje uređuje podnošenje tužbe nadležnom sudu, odvijanje postupka, njegov ishod i pravne lijekove⁵⁴.

100. U tim bi okolnostima odgovor Suda na četvrto i peto pitanje, ispitana zajedno, mogao sudu koji je uputio zahtjev pružiti tumačenje prava Unije koje mu omogućuje da riješi postupovno pitanje nacionalnog prava, prije mogućnosti odlučivanja o meritumu spora koji se pred njim vodi. To je pitanje u konkretnom slučaju ono o pretpostavkama za nastavak kaznenog postupka nakon presude Suda kojom se odgovara na odluku kojom se upućuje prethodno pitanje i koja je prethodno proglašena nezakonitom na temelju presude najvišeg nacionalnog suda, a koja je također poslužila kao osnova za pokretanje stegovnog postupka protiv suca koji je uputio zahtjev. Ako Sud odluči peto pitanje proglasiti dopuštenim, čini mi se da je odgovor u meritumu jasno sadržan u točkama 55. do 59. presude Miasto Łowicz.

V. Zaključak

101. S obzirom na prethodna razmatranja, predlažem Sudu da Pesti Központi Kerületi Bíróságu (Središnji sud gradskih četvrti u Pešti, Mađarska) odgovori na sljedeći način:

1. Ako u nacionalnom pravu postoje pravila o korištenju izvanrednim pravnim lijekom protiv odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, a koji je namijenjen ujednačavanju navedenog prava, članak 267. UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi primjena takvih pravila koja višem sudu pred kojim se vodi postupak omogućuju da tu odluku proglasi nezakonitom, a da to ne utječe na njezine pravne učinke glede prekida glavnog postupka i vođenja prethodnog postupka, zbog toga što upućena prethodna pitanja nisu nužna za rješavanje spora i imaju za cilj utvrditi neusklađenost nacionalnog prava s pravom Unije. Nadređenost prava Unije nalaže nacionalnom sudu koji je uputio zahtjev da odstupi od tih pravila i sudskih odluka kojima se ona provode.

⁵⁴ Ta se situacija razlikuje upravo od one u kojoj je Sud presudio da su dopuštena prethodna pitanja koja se odnose na tumačenje postupovnih „odredaba” prava Unije koje je predmetni sud koji je uputio zahtjev dužan primijeniti radi donošenja svoje presude, kao što je to navedeno u točki 50. presude Miasto Łowicz. Znakovito je za utvrditi da je Sud zaključio da izraz „donijeti presudu” u smislu članka 267. stavka 2. UFEU-a uključuje sve „postupke u kojima” sud koji je uputio zahtjev „donosi presudu”, smatrajući da navedene izraze valja široko tumačiti, kako bi se izbjeglo da se mnoga postupovna pitanja smatraju nedopuštenima i da ih Sud ne može tumačiti, kako bi Sud mogao poznavati tumačenje svih postupovnih odredaba prava Unije koje je sud koji je uputio zahtjev dužan primijeniti (presuda od 28. veljače 2019., Gradbeništvo Korana, C-579/17, EU:C:2019:162, t. 35. i navedena sudska praksa).

2. Članke 2., 3. i 5. Direktive 2010/64/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 20. listopada 2010. o pravu na tumačenje i prevođenje u kaznenim postupcima treba tumačiti na način da obvezuju države članice da osumnjičenicima ili optuženicima koji ne govore ili ne razumiju jezik kaznenog postupka osiguraju mogućnost ulaganja žalbe zbog toga što kakvoća tumačenja nije dostatna jer im ne može omogućiti da saznaju koja im se djela stavljaju na teret i da ostvare svoja prava obrane. Članak 5. stavak 2. Direktive 2010/64 ne obvezuje države članice da uspostave registar odgovarajuće osposobljenih neovisnih prevoditelja i tumača.
3. Objedinjene odredbe Direktive 2010/64, Direktive 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku i Direktive (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku treba tumačiti na način da im se u okolnostima poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku ne protivi mogućnost suđenja u odsutnosti optuženiku koji ne govori ili ne razumije jezik kaznenog postupka i za kojeg se zbog neadekvatnog tumačenja ne bi moglo utvrditi da je tijekom istrage bio obaviješten o sumnjama ili optužbi protiv sebe, pod uvjetom da odvjetnik koji zastupa navedenog optuženika ima mogućnost pobijati pravilnost akta i, prema potrebi, postupak u cijelosti zbog povrede tog prava na informiranje. Članak 6. Direktive 2012/13, u vezi s člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, treba tumačiti na način da mu se ne protivi to da se detaljne informacije o optužbi dostave obrani optuženika kojemu se sudi u odsutnosti prije nego što sud počne ispitivati optužbu u meritumu i prije nego što se rasprava pred njim otvori, pod uvjetom da sud donese sve potrebne mjere kako bi se zajamčilo poštovanje prava obrane i pravičnost postupka.